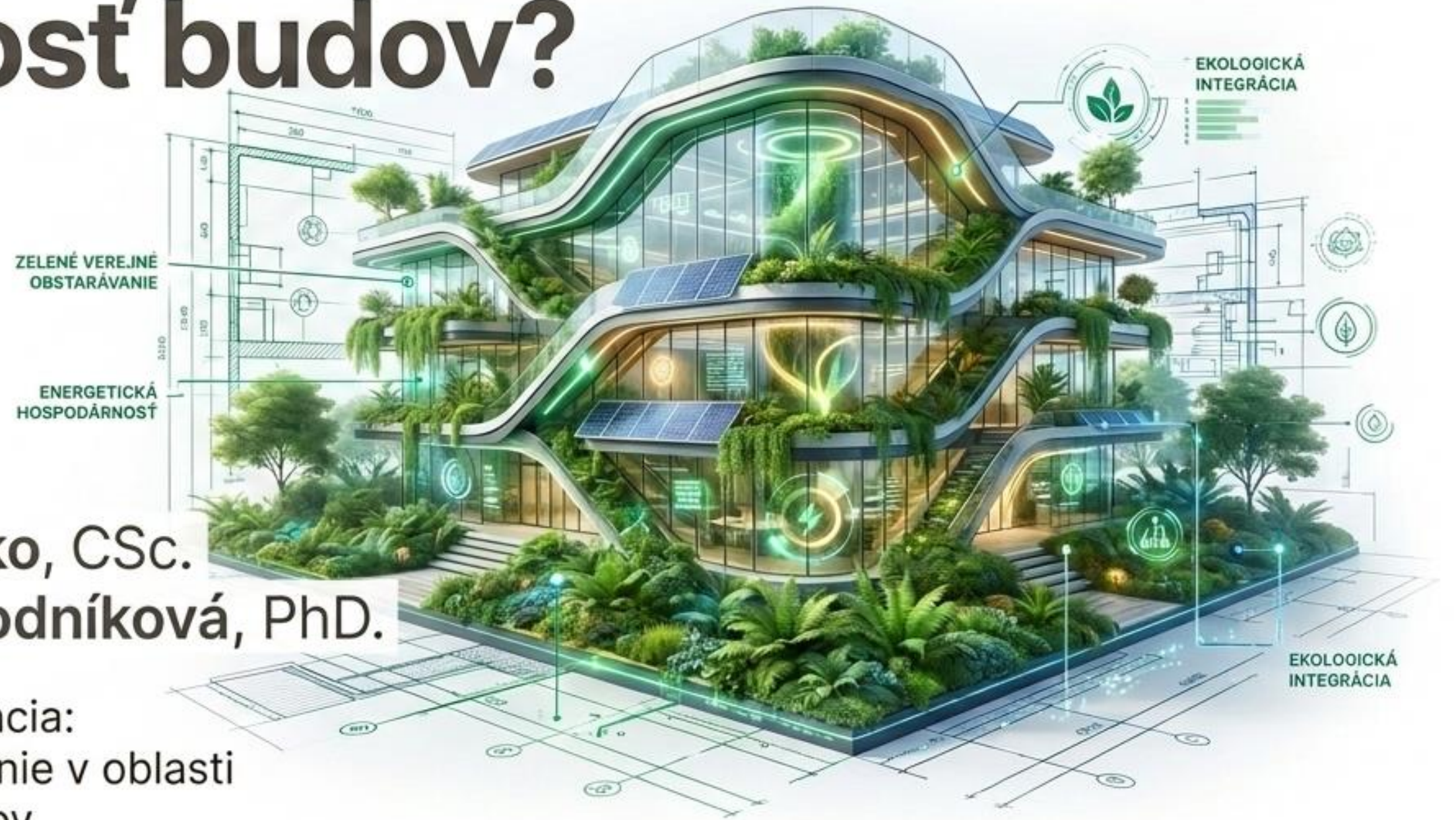

Ako môže zelené verejné obstarávanie zlepšiť energetickú hospodárnosť budov?

Prof. JUDr. Marián Vrabko, CSc.
JUDr. Mgr. Miriam Slobodníková, PhD.

Medzinárodná vedecká konferencia:
Nová právna úprava Európskej únie v oblasti
energetickej hospodárnosti budov

Budovy ako kľúč k dosiahnutiu klimatickej neutrality

Cieľ dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050

Stavebný sektor

Je zodpovedný za približne
40 % celkovej spotreby energie

a **36 %** emisií skleníkových plynov súvisiacich s energiou

Zone 1

Zmena paradigm

Prechod od sledovania len prevádzkových emisií (kúrenie, svietenie) k posudzovaniu emisií počas celého životného cyklu (Whole-Life Carbon – WLC)

Zone 2

Projekt EHB a energetická efektivita

Cieľom projektu EHB je zvýšiť energetickú efektívnosť budov a podporiť využívanie obnoviteľných zdrojov energie (OZE)

Analýza súčasného stavu v SR identifikuje nedostatky v implementácii požiadaviek EÚ na energetickú hospodárnosť.

Zone 3

Výskumná otázka: Ako môže zelené verejné obstarávanie zlepšiť energetickú hospodárnosť budov?

Súvisiace právne predpisy:

555/2005 Z. z.

Zákon o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

343/2015 Z. z.

Zákon o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

657/2004 Z. z.

Zákon o tepelnej energetike

251/2012 Z. z.

Zákon o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov

656/2004 Z. z.

Zákon o energetike a o zmene niektorých zákonov

250/2012 Z. z.

Zákon o regulácii v sieťových odvetviach

Legislatívny rámec a indikátor GWP

Revízia smernice EPBD IV

Zavádza indikátor potenciálu globálneho otepľovania (GWP) v $\text{kg CO}_2\text{eq/m}^2$. Doteraz sa budovy posudzovali najmä podľa primárnej energie (triedy A0, A1 atď.).

Nová EPBD zavádza povinnosť vykazovať potenciál globálneho otepľovania počas celého životného cyklu.

Zelené verejné obstarávanie

už nie je len **dobrovoľným ekologickým gestom**, ale stáva sa **primárnym legislatívnym nástrojom** na dosiahnutie **cieľov Európskej zelenej dohody**. Keďže verejný sektor v EÚ ročne prerozdelení približne 2 bilióny eur, jeho kúpna sila má potenciál vytvoriť **okamžitý dopyt** po nízkoemisných materiáloch a inovatívnych technologických riešeniach.

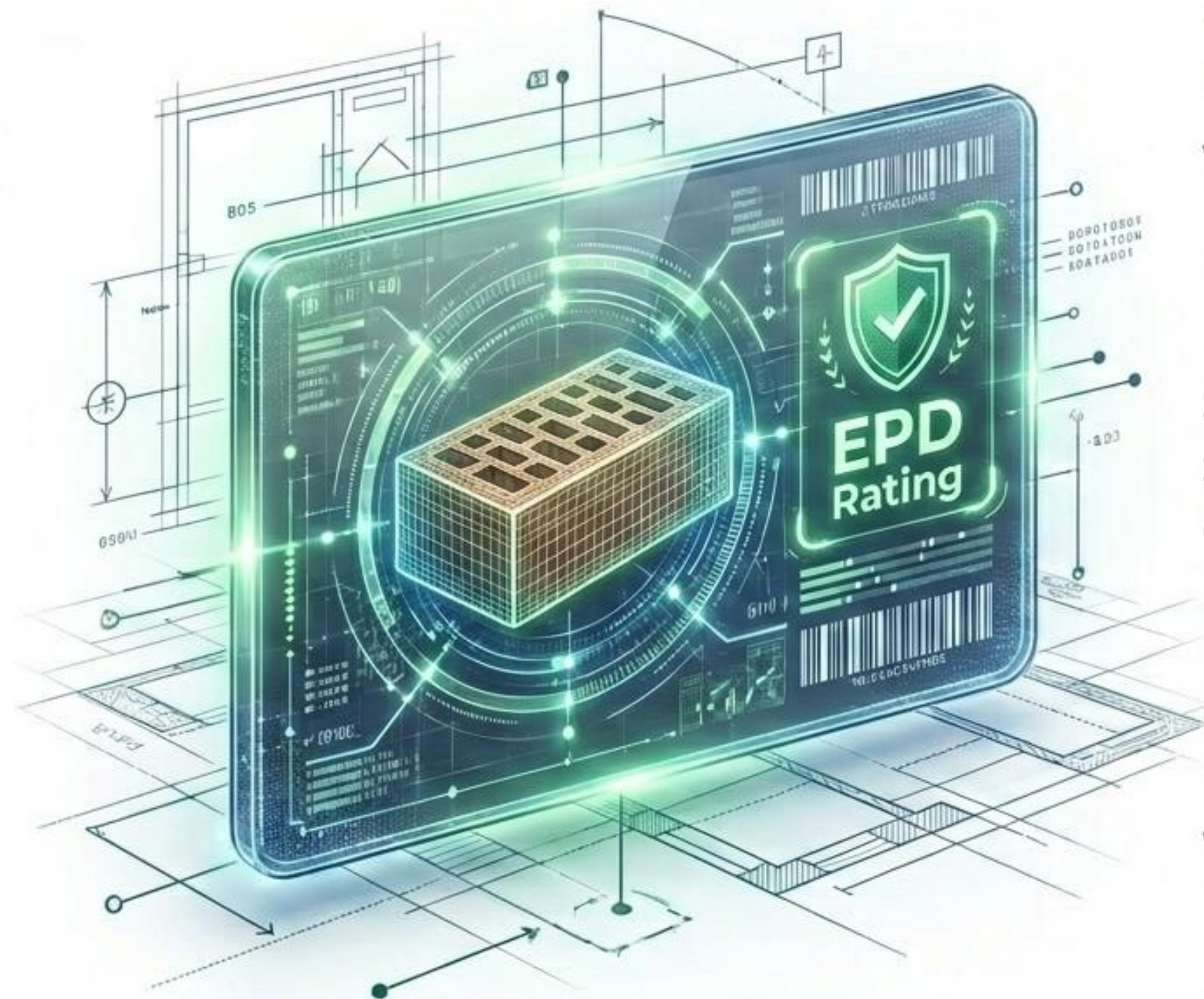
Verejný sektor v EÚ obstaráva tovary za **14 % HDP**. GPP musí prejsť týmito zmenami:

1. Dôraz na hodnotu za peniaze
2. Environmentálne vyhlásenia o produktoch
3. Digitálne pasy a BIM

1. Dôraz na hodnotu za peniaze

Tradičný model obstarávania založený na najnižšej obstarávacej cene je pre ciele dekarbonizácie neudržateľný. Nový prístup sa zameriava na náklady počas životného cyklu (Life Cycle Costing – LCC). Do výpočtov vstupuje cena za emisie CO₂

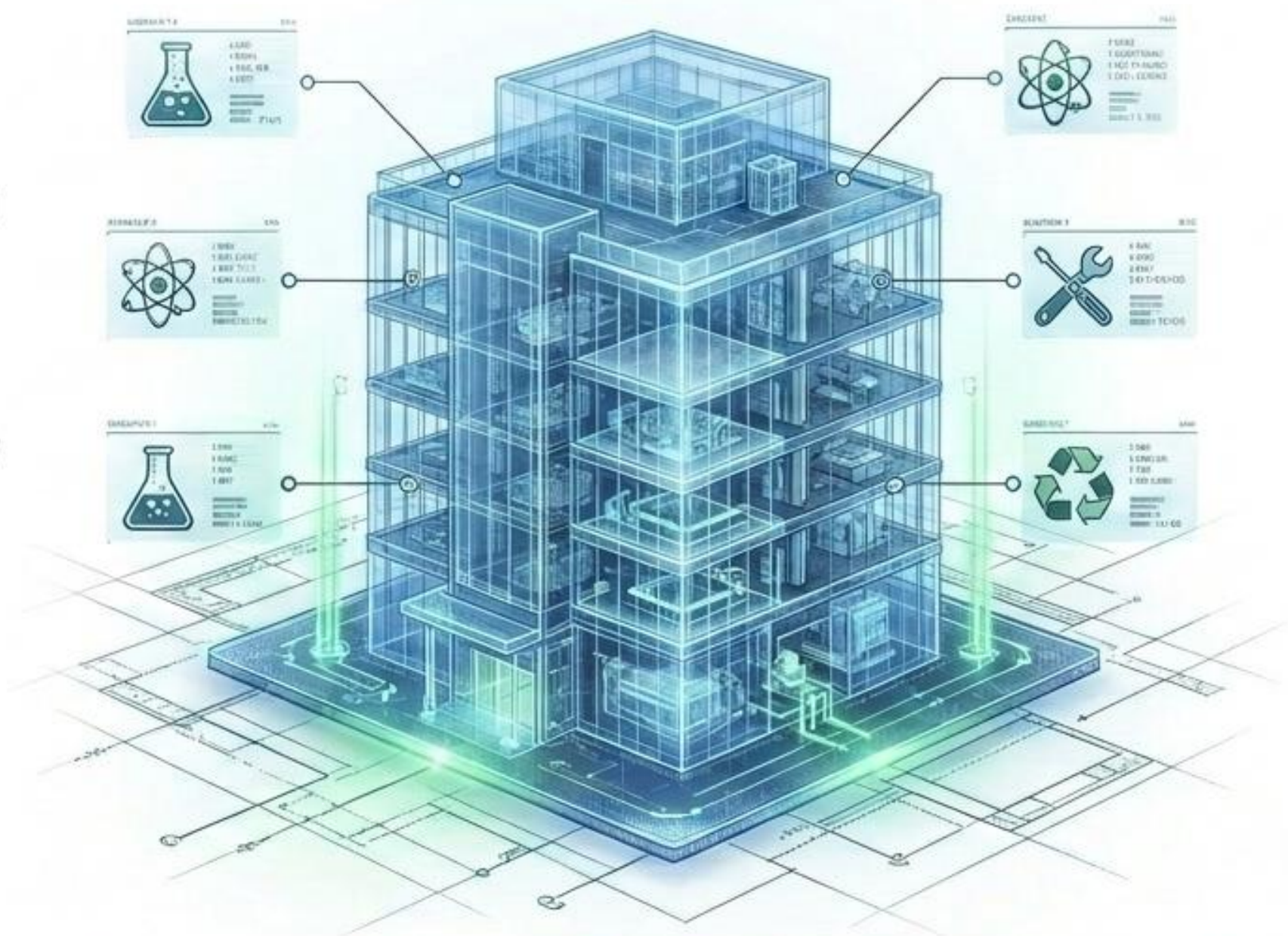
2. Environmentálne vyhlásenia o produktoch (EPD)

sa stávajú „občianskym preukazom“ stavebných výrobkov. Bez overených dát o vplyve na životné prostredie nebude možné v blízkej budúcnosti úspešne súťažiť o štátne zákazky.

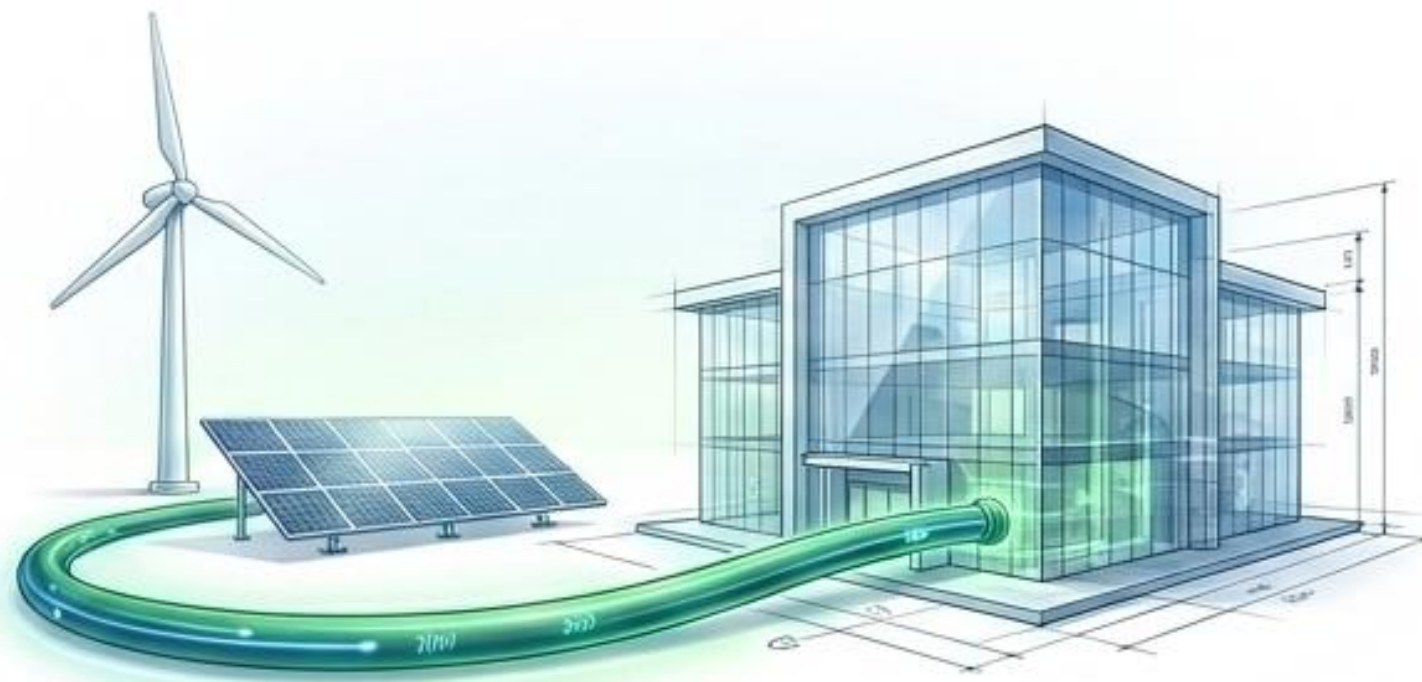
EPD umožňujú obstarávateľom stanoviť v súťažných podkladoch fixné limity (napr. maximálne kg CO₂eq/m³ pre betón alebo ocel), ktoré sa môžu použiť ako kritériá.

3. Digitálne pasy a BIM

digitálna transformácia stavebníctva cez BIM (Building Information Modeling) je nevyhnutným predpokladom pre cirkulárnu ekonomiku. Digitálny model budovy neobsahuje len geometriu, ale aj informácie o chemickom zložení a možnostiach demontáže každého prvku. Tieto pasy slúžia ako archív pre budúce generácie.

Verejné obstarávanie sa tak mení z administratívnej záťaže na tvorca udržateľnej inovácie.

Prečo obstarávať „zelenú“ elektrinu?

Environmentálna zmena

Priamy príspevek k znižovaniu uhlíkovej stopy verejných budov.

Energetická hospodárnosť

Nákup energie z OZE je kľúčový pre dosiahnutie štandardu budov s nulovými emisiami (ZEB).

Budova už nie je len spotrebičom, ale súčasťou systému, ktorý musí fungovať bez emisií z fosílnych palív.

Podpora kombinovanej výroby (KVET) a komunitnej a komunitnej energetiky

V rámci pravidiel GPP pre nákup elektriny sa vyžaduje, aby podstatná časť alebo celých 100 % dodávok pochádzalo z OZE alebo z vysokoúčinnnej kogenerácie (KVET).

Kogenerácia (súčasná výroba elektriny a tepla) zásadne zvyšuje celkovú energetickú efektivitu, minimalizuje straty pri transformácii energie a prispieva k lepšiemu energetickému profilu budov napojených na systémy centrálného zásobovania teplom.

Kritériá EÚ pre zelené verejné obstarávanie elektriny

Základné kritériá	Komplexné kritériá
Predmet: Nákup najmenej 50 % elektriny z obnoviteľných zdrojov energie (OZE-E) a/alebo vysoko účinnej kogenerácie.	Predmet: Výkup 100 % elektriny z obnoviteľných zdrojov energie (OZE).
Špecifikácia: Najmenej 50 % dodávanej elektriny musí pochádzať z obnoviteľných zdrojov energie a/alebo vysoko účinnej kogenerácie, ako je vymedzené v smernici 2009/28/ES a smernici 2004/8/ES. Uchádzač by mal uviesť podiel elektriny, ktorá sa má dodať z OZE.	Špecifikácia: 100 % dodávanej elektriny musí pochádzať z obnoviteľných zdrojov energie, ako sú vymedzené v smernici 2009/28/ES.
Doložky o plnení zmluvy: Na konci každého roka trvania zmluvy musí dodávateľ zverejniť verejnému obstarávateľovi pôvod dodanej elektriny, aby preukázal, že aspoň 50 % pochádza z obnoviteľných zdrojov energie a/alebo vysoko účinnej kogenerácie.	Doložky o plnení zmluvy: Na konci každého roka trvania zmluvy musí dodávateľ zverejniť verejnému obstarávateľovi pôvod dodanej elektriny, aby preukázal, že 100 % pochádza z obnoviteľných zdrojov energie.
Overenie: Musí sa predložiť relevantná dokumentácia zo systému záruky pôvodu. Prípadne bude akceptovaný akýkoľvek iný rovnocenný dôkaz.	Overenie: Musí sa predložiť relevantná dokumentácia zo systémov záruky pôvodu. Prípadne bude akceptovaný akýkoľvek iný rovnocenný dôkaz.* Toto sa nevyžaduje od certifikovaných dodávateľov 100 % zelenej elektriny (t. j. s environmentálnou značkou typu 1, ktorá používa definíciu RES-E aspoň tak prísnu ako definícia smernice 2009/28/ES).

Implementácia zelených aspektov do procesu VO

Špecifikácie predmetu zákazky

Požiadavka na konkrétny podiel energie z OZE

Podmienky účasti

Certifikáty pôvodu elektriny

Zmluvné podmienky

Mechanizmy na monitorovanie a vykazovanie reálne dodanej zelenej energie

Dopad systému ETS2 na prevádzku budov

- Od roku 2027 sa obchodovanie s emisiami rozšíri na budovy (systém ETS2).
- Cena za emisie CO2 sa priamo premietne do prevádzkových nákladov.
- Zelené obstarávanie elektriny je formou poistenia proti budúcim uhlíkovým daniam.

Envirostratégia 2030

Je pre zelené verejné obstarávanie (GPP – Green Public Procurement) stanovený cieľ dosiahnuť úroveň aspoň 70 %.

aspoň 70 % z celkovej hodnoty verejného obstarávania

aspoň 70 % z celkového množstva (počtu) realizovaných zákaziek vo verejnom obstarávaní.

Stratégia počíta s tým, že zelené obstarávanie sa stane povinným najskôr pre vybrané kategórie tovarov a služieb na úrovni ústredných orgánov štátnej správy, samosprávnych krajov a miest, pričom tieto skupiny sa budú postupne rozširovať

Odporúčania pre verejných obstarávateľov v SR

1. Vzdelávať zamestnancov v čítaní energetických dát a environmentálnych kritérií.

2. Aplikovať zelené aspekty v kritériách hodnotenia ponúk pri nákupe elektriny.

3. Pripraviť sa na povinnosť vykazovať GWP u verejných budov od roku 2028.

2050

Budova ako efektívny energetický celok

- GPP elektrickej energie je nevyhnutným krokom k **dekarbonizovanému stavebnému fondu**.
- Zelené prvky prinášajú hospodárnosť, stabilitu cien a environmentálnu zodpovednosť.
- **Cieľ:** Budovy, ktoré v roku 2050 nebudú finančnou ani ekologickou záťažou.

Príklady dobrej praxe: Zelená elektrina v mestách EÚ

- Využívanie nákupných stratégií, ktoré uprednostňujú lokálne zdroje OZE.
- Samosprávy v EÚ integrujú zelené prvky do VO, čím dosahujú väčšie finančné úspory v dlhodobom horizonte.

Príklady dobrej praxe – Belgicko (Región Flámsko)

Spoločné obstarávanie pre samosprávy

Flámska vláda vytvorila nákupný nízkouhlíkový holding, ktorý zastrešuje nákup energií pre stovky subjektov naraz (školy, obce, nemocnice, administratívne budovy).

Keďže však súťažili obrovský balík energie naraz, dokázali od dodávateľov vysúťažiť takú nízku jednotkovú cenu za kWh, že eliminovali akýkoľvek "ekologický príplatok".

Využili silu veľkého objemu (tzv. centralizované obstarávanie). V kritériách pre dodávateľa elektriny stanovili povinnosť dodať 100 % certifikovanej zelenej elektriny.

Výsledok: Flámske mestá a obce prešli na bezemisnú prevádzku budov bez toho, aby ich to stálo čo i len jedno euro navyše v porovnaní s cenami za bežnú špinavú elektrinu z fosílnych palív.

Príklady dobrej praxe – Slovensko (Časť 1)

Na Slovensku sa uplatňovanie GPP pri elektrine zatiaľ rozbieha pomalšie z dôvodu legislatívnych bariér a pretrvávajúceho tlaku na najnižšiu cenu.

V prípade nákupu **100 % elektrickej energie** vyrobenej z obnoviteľných zdrojov:

Verejné obstarávanie môže byť podmienené tým, že úspešný uchádzač musí predložiť **Záruky pôvodu elektriny z OZE**, ktoré na našom území vydáva a eviduje spoločnosť **OKTE, a.s.**

Príklady dobrej praxe – Slovensko (Časť 2)

2. Nákup ekologickej energie pre samosprávy

1. IMPLEMENTÁCIA GES/EPC ZMLÚV

Niektoré slovenské mestá začínajú implementovať **tzv. zmluvy o energetickej efektívnosti** (Garantované energetické služby – GES / EPC zmluvy).

2. REKONŠTRUKCIA A ZÁVÄZOK OZE

Pri nich súkromný partner nielen rekonštruuje verejné budovy či osvetlenie, ale **v zmluve sa priamo zaväzuje dodávať časť energie z lokálne vybudovaných OZE** (napríklad fotovoltika na strechách škôl).

3. INFORMÁCIE A ZDROJE

Informácie o uplatňovaní **Zákona č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti** v podmienkach miest a zoznam certifikovaných spoločností, ktoré tieto zmluvy pre mestá realizujú, sú dostupné na webe **Ministerstva hospodárstva SR – Garantovaná energetická služba pre verejný sektor** a na stránkach **Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (SIEA)**.

Právny rámec a návrhy de lege ferenda v SR

Navrhujeme zaradiť aj **elektrickú energiu** medzi **vybrané kategórie** z uplatňovaním GPP prvkov na úrovni **ústredných orgánov štátnej správy, samosprávnych krajov a miest**, pričom tieto skupiny sa budú postupne **rozširovať**.

Ďakujeme za pozornosť.

Prof. JUDr. Marián Vrabko, CSc.

JUDr. Mgr. Miriam Slobodníková, PhD.

